

УДК 036"19":94(477.83-25):94(477+438)"18/19"(092)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.06.1416>

ДВА ПУТІВНИКИ ЛЬВОВОМ БОГДАНА ЯНУША

Маріанна МОВНА

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2473-6998>

кандидатка історичних наук (PhD),
наукова співробітниця,

Львівська національна наукова бібліотека
України ім. В. Стефаника НАН України,
відділ наукової бібліографії,
e-mail: mari3anna@ukr.net

Marianna MOVNA

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2473-6998>

Ph. D. of Historical Sciences,

Researcher of the Vasyl Stefanyk

National Scientific Library of Ukraine of Lviv

National Academy of Sciences of Ukraine,

in Department of Scientific Bibliography,

2, Stefanyka str., 79000, Lviv, Ukraine,

e-mail: mari3anna@ukr.net

BOGDAN JANUSH'S TWO GUIDES TO LVIV

Стаття присвячена всебічному аналізу двох путівників одного автора (Б. Януша) — україномовному рукописному (1919) та польськомовному друкованому (1922) варіантам, що суттєво відрізняються за поставленими завданнями, змістом і стилем подачі фактологічного матеріалу. Дослідження цих путівників, що є цінним документальним свідченням епохи, розкриває широку історичну панораму міста і проектується на сучасність.

Предметом дослідження є два путівники Б. Януша, а *об'єктом* — Львів на їх сторінках.

Методика дослідження ґрунтується на застосуванні принципів науковості, об'єктивності та історизму, а у процесі студіювання матеріалу було використано проблемно-хронологічний і типологічний методи, метод історичної реконструкції та біографістики.

Ключові слова: путівник, Львів, Б. Януш, український рукопис, польське книжкове видання, початок ХХ ст.

The article is devoted to a comprehensive analysis of two guidebooks by the same author (B. Janush's) — the Ukrainian-language handwritten (1919) and the Polish-language printed (1922) versions, which differ significantly in terms of tasks, content and presentation style of factual material. The handwritten guidebook represents the Ukrainian vision of Lviv. Janush focuses attention on the undeservedly belittled Ukrainian artifacts of Lviv and their national sound, so his guide introduces the interested reader to Ukrainian institutions and public organizations of Lviv that show its Ukrainian face. Special attention was paid to the historical center of Ukrainianism in the city — Ruska Street with the Volos'ka Church, the arch-cathedral of St. Yura, churches of St. Spirit, St. Peter and Paul, the Transfiguration of the Lord, to national societies and enterprises. The printed guide had a completely different goal — to provide mostly practical and concise information for residents and guests of the city. Describing the historical monuments in the city and paying considerable attention to Ukrainian ones among them, the author nevertheless does not emphasize their ethnic and religious affiliation, does not specifically single out Ukrainian objects, but provides information in the general historical and urban context. Studying these guides, which are valuable documentary evidence of the era, reveals a wide historical panorama of the city.

The subject of the research is two guidebooks by B. Janush, and the object is Lviv on their pages.

The research methodology is based on the application of the principles of scientificity, objectivity and historicism, and in the process of studying the material, problem-chronological and typological methods, the method of historical reconstruction and biographical studies were used.

Keywords: guidebook, Lviv, B. Janush, Ukrainian manuscript, Polish book edition, beginning of the 20th century.

Вступ. У зв'язку з сучасними подіями російсько-української війни в контексті збереження нашої державності та національної ідентичності підвищений інтерес викликають історичні паралелі та аналогії з недавнього минулого, зокрема визвольні змагання українців початку ХХ ст., зафіксовані на сторінках путівників Львовом.

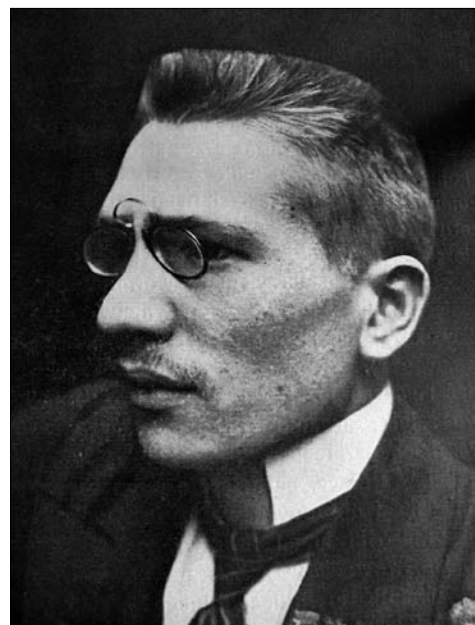
Стаття присвячена всебічному аналізу двох путівників нашим містом одного автора (Б. Януша) — українськомовному рукописному (1919) та польськомовному друкованому (1922) варіантам, що суттєво відрізняються за поставленими завданнями, змістом і стилем подачі фактологічного матеріалу. Рукописний путівник 1919 р. репрезентує українську візію Львова. Януш концентрує увагу на, незаслужено применшуваних, українських артефактах Львова та їх національному звучанні, тому його путівник знайомить зацікавленого читача з українськими установами та громадськими організаціями Львова, що показують його українське обличчя. На сторінках цього путівника знайшла відображення українська версія трактування знакових історичних подій, зокрема ще зовсім темпорально свіжих визвольних змагань українського народу за незалежність 1918—1919 років. Путівник 1922 р. ставив перед собою зовсім іншу мету — подати здебільшого практичну і стислу інформацію для мешканців та гостей міста. Описуючи наявні у місті історичні пам'ятки і приділяючи серед них чималу увагу українським, автор все ж не акцентує на їхній етнічній та конфесійній належності, спеціально не виділяє українських об'єктів, а подає інформацію у загальному історичному та урбаністичному контексті. Дослідження цих путівників, що є цінним документальним свідченням епохи, розкриває широку історичну панораму міста і проектується на сучасність.

Предметом дослідження є два путівники Б. Януша, а *об'єктом* — Львів на їхніх сторінках. *Методика* дослідження ґрунтується на застосуванні принципів науковості, об'єктивності та історизму, а у процесі студіювання матеріалу було використано проблемно-хронологічний і типологічний методи, метод історичної реконструкції та біографістики.

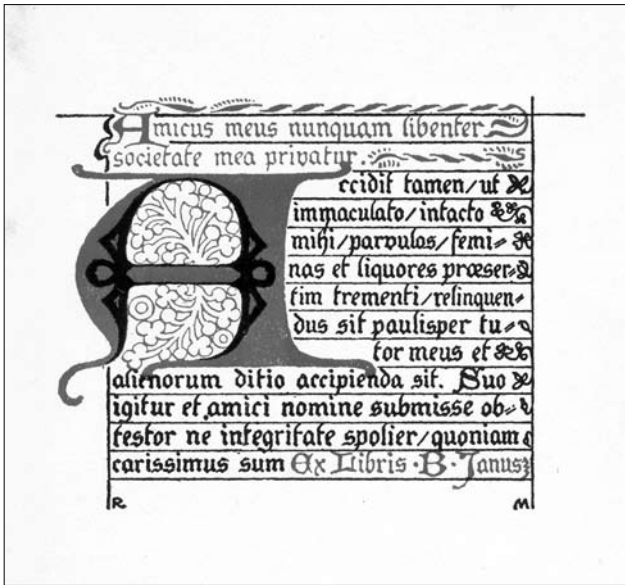
Основна частина. Богдан Януш — людина енциклопедичних знань, що отримала їх самотужки, краєзнавець, музейник, публіцист, археолог, історик мистецтва, бібліограф, видавець наукових часописів, бібліофіл за покликанням, який деякий час виконував

обов'язки консерватора (головного охоронця) історичних пам'яток Львівського округу, зрештою патріот рідного міста.

Місце народження Б. Януша невідоме, а дата і сьогодні залишається остаточно невстановленою, оскільки в джерелах фігурують два ймовірні часові проміжки його народження (1887 та 1888) (іл. 1) [1; 2; 3, s. 587; 4]. Походив з учительської родини — батько Михайло викладав німецьку мову в Третій державній гімназії Львова. Значний вплив на формування його наукових поглядів мали такі знакові постаті, як Д. Зубрицький, А. Шнайдер, І. Шараневич, І. Франко, М. Грушевський, Ф. Яворський, К. Гадачек [5, с. 176; 6, с. 38]. Широким було коло дослідницьких інтересів Б. Януша — археологія та праісторія Галичини (праці «Камінь з загадковими знаками в с. Заздрости Тербовельського повіту» (1907), «Доісторичні пам'ятки Східної Галичини» (1918), «З праісторії Львівської землі» (1913), «Монета як магічні ліки і талісман» (1913), «Доісторична гончарна майстерня в с. Голині під Калушем» (1924), «Етнічні й культурні типи галицького Поділля» (1913), «Доісторична людина» (1914), музейництво «Товариство приятелів наук в Перемишлі і децю про місцеві музеї» (1913), бібліотеко- і книгознавство («Бібліотека міського архіву» (1917), «Нумізматичні рукописи Антонія Ришарда в бібліотеці Оссолінських» (1917), етнографія («Караїми в Польщі» (1927), «Дерев'яні церкви в Галичині» (1913), «Дерев'яні церкви в околицях Львова»), мис-

Іл. 1. Богдан Януш. Світлина 20-х рр. ХХ ст.

Іл. 2. Екслібрис Б. Януша роботи Р. Менкіцького. 1924 р.

театрознавство («Минуле та пам'ятки Тернопільського воєводства» (1926), «Народне декоративне мистецтво околиць Львова»), львовознавство («Княжий Львів», «Дзвін Кирило» (1917), розділ «Пам'ятки архітектури Львова» із збірника «Львів давній і нинішній», який редагував Б. Януш (1928), «Путівник Львовом» (1922), «293 дні російської окупації Львова» (1915), «Офіційні документи російської окупації Львова» (1916). У рукописі залишився його україномовний «Провідник по Львові» (1919), розвідки «Передісторична минувшина Галичини» та «Передісторична Литва».

Упродовж 1907—1908 років Б. Януш працював у музеї НТШ, де упорядковував експонати археологічного відділу, зокрема, збірку кам'яних і крем'яних виробів з Волині [7; 8, с. 62]. Опис цієї збірки він опублікував окремою статтею [9]. Брав участь у роботі історико-філософської секції товариства. Був одним із ініціаторів створення у 1921 р. «Кружка любителів Львова» при товаристві «Просвіта», що організовував (від 1922 р.) шеститижневі курси для експонаторів містом, де Б. Януш читав курс «Культура доісторичних околиць Львова на тлі первісної історії Східної Малопольщі» [10]. Можливо, саме це зацікавлення (як і ідентичні зацікавлення інших членів гуртка — Івана Крип'якевича, Миколи Голубця та Степана Гайдучка) [6, с. 38] вплинуло на намір створити путівник містом.

Співпрацюючи з часописами Львова та Варшави, Б. Януш готував для них численні рецензії, зокрема на путівникові видання, що викликали в нього жва-

вий інтерес своєю тематикою. Серед них — «Ілюстрований путівник Галичиною» Мечислава Орловича та Романа Кордиса (1914) [11], «Путівник Вірменською катедрою» Діонізія Каєтановича (1926) [12]. Останній історичній праці Б. Януш дав високу оцінку, констатує, що вона «відзначається надзвичайною ясністю та систематичністю викладу, завдяки чому є досконалим путівником усіма закутками давньої святині, найціннішою перлиною львівської архітектури, добре знаної в усьому світі». Недивлячись на незначні огріхи, зауважені рецензентом, він все ж вважав путівник Д. Каєтановича значним внеском в історичну літературу міста. Загалом, вірменська тематика займала помітне місце у сфері наукових зацікавлень Януша, який ініціював створення Вірменського музею у Львові [13].

Від 1908 р. Б. Януш — співробітник часопису «Kurjer Lwowski». У 1922—1927 роках виконував обов'язки консерватора (головного охоронця) доісторичних пам'яток Львівського округу, редагував часописи «Wiadomości Konserwatorskie» (1924) та «Exlibris», публікувався в українській («Стара Україна», «Українське Слово», «Записки НТШ», «Діло», «Терем») і польській («Słowo Polskie», «Gazeta Poranna», «Gazeta Wieczorna», «Gazeta Lwowska», «Gazeta Kościelna», «Kurier Lwowski», «Lud», «Na Ziemi Naszej», «Ziemia», «Straż Polska», «Wywiad Codzienny», «Sylwan», «Wszecławiat», «Wiś Ilustrowana», «Tygodnik Ilustrowany», «Świat») періодиці. У 1929 р. деякий час керував Покутським музеєм у Станіславові (іл. 2) [14, с. 111—112].

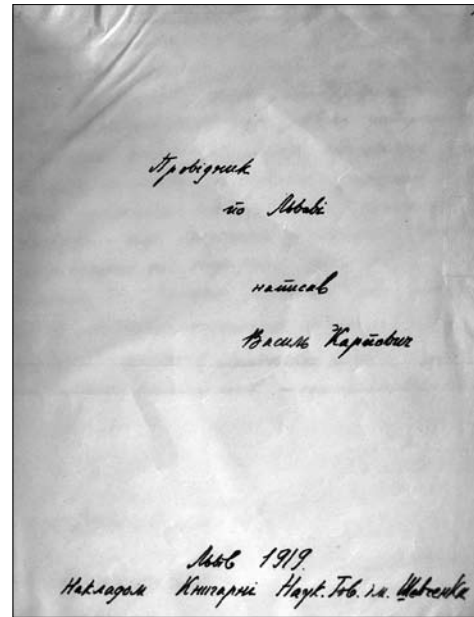
Б. Януш був людиною подвійної українсько-польської ідентичності: під власним прізвищем писав по-польськи, а під псевдонімом «Василь Карпович» друкувався в українських часописах, оскільки був українцем за походженням й греко-католиком за віросповіданням. За слушним висловом його приятеля М. Голубця, «це була життєва трагедія людини, в якій в грудях жевріли дві душі, на обличчі якої були дві маски. Ті, що його на правду знали, бачили муку людини, яка боліла горем і раділа щастям рідного краю й народу, а не могли працювати для нього явно й одверто, надягала маску літературного псевдоніму. Але в усіх, без виїмку, наукових працях Януша проведена чітко й виразно ідеологія української дослідчої дисципліни, надихана не тільки строгим науковим об'єктивізмом, але й щирою любов'ю предмету» [15].

Проживав у Львові за адресами: вул. Кордецького, 17, вул. Зиблікевича, 18 та ін., оскільки через матеріальні нестатки часто змінював помешкання. Життя Б. Януша трагічно [16] (самогубство револьверним пострілом) обірвалося у Львові 5 листопада 1930 р. Похований на Личаківському цвинтарі (поле № 13). В пам'ять про українського історика, археолога та мистецтвознавця в 1993 р. вулиця Бойова була перейменована на Богдана Януша [17, с. 488].

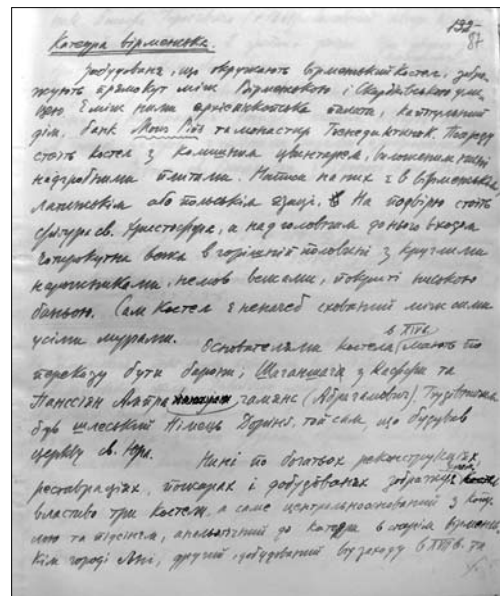
Історично першим українським путівником Львовом є рукописний текст Богдана Януша, датований 15 жовтня 1919 р., що зберігається у фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові (іл. 3, 4) [18]. «Провідник по Львові» відклався у фондї НТШ, оскільки його планували видати накладом книгарні товариства. Первісним задумом автора було підготувати сім розділів: «Старинний Львів», «Церкви», «Костели», «Пам'ятки будівництва», «Огороди» (парки), «Цвинтарі», «Музеї, галереї образів, бібліотеки і архіви». Зміст рукопису складає лише шість розділів (з неповним першим й без шостого) обсягом 211 аркушів.

Слід відзначити, що путівник Б. Януша має яскраво виражений україноцентричний характер, про що сам автор сповістив на початку викладу першого розділу. Акцентуючи на висвітленні здебільшого українських артефактів Львова, науковець прагнув виправити історичну несправедливість щодо української мови в Галичині за часів панування австрійської корони, що виявлялось у вузькості сфери її суспільного функціонування. Лише 1848 р. — переломного моменту у житті української суспільності, сталися історичні зміни: було засновано «Руську Раду», яка висунула політичні вимоги введення української мови до шкільної освіти, започатковано перший український часопис «Зоря Галицька» та товариство «Галицько-Руська Матиця», що видавало книжки для народу, набуто українцями власний «Народний Дім». З цього часу, за твердженням Януша, Львів став осередком української національної діяльності, тобто столичним містом Галицької України, у якому активно діяли національні товариства та підприємства — «Сільський Господар», «Труд», «Крайовий союз ревізійний», «Крайовий союз кредитовий», «Сокільський Базар», банк «Дністер», «Земельний банк», «Народна Торговля», «Достава».

Україноцентричний характер путівника відображає світогляд його творця, що підсумовуючи національні

Іл. 3. Титульний аркуш рукописного «Провідника по Львові» Б. Януша. Львів, 1919 р.

Іл. 4. Аркуш з рукопису 1919 р.

змагання українців другої половини ХІХ — початку ХХ ст. у буремні дні українсько-польського військового протистояння 1919 р. оптимістично стверджував: «... Нема вже такої сили, що спромогла би завернути колесо історії, яке ми самі кріпко держимо в своїх руках... З Україною стане щиро українським і старинний гóрод князя Льва — станеться по справедливості найосновнішим желанням цілого народу, що не надармо томився довгі віки, борючись за свою волю» [18, арк. 8—9].

Описуючи церкви міста в однойменному розділі, автор головну увагу зосередив на комплексі будівель

архікатедрального собору св. Юра, подав їх історико-архітектурний екскурс, опис інтер'єрів та екстер'єрів собору, митрополичих палат, дзвіниці і консисторії, детально зупинився на родоводі та суспільно-політичній діяльності галицьких митрополитів, зокрема родини Шептицьких (40 сторінок рукопису), не оминаючи, однак, й інших українських сакральних об'єктів (Волоська церква, церкви Святого Духа, свв. Петра і Павла, Преображення Господнього), детально висвітлюючи історію їх створення, основні архітектурні прикмети та вміщуючи їх коротку бібліографію.

Значно менший за обсягом розділ «Костели», що містить опис пам'яток сакральної архітектури іншої конфесійної належності (Латинський кафедральний собор із прилеглими каплицями, Вірменський архікатедральный собор¹, костели численних католицьких орденів). Серед архітектурних атракцій Львова світського характеру Б. Януш виділив площу Ринок як історичне серце міста, вулицю Руську, будинок Ставропігійського інституту, Порохову вежу та Міський арсенал, будівлі Галицького Крайового Сейму, театрів, музеїв, навчальних закладів, пам'ятники визначним діячам.

Увагу автора привернули популярні серед львів'ян міські, передміські та підміські парки (Гетьманські та Губернаторські вали, Високий Замок, Цісарський ліс², Єзуїтський горід, Погулянка, Цетнерівка, Софіївка, Залізна Вода), що постали після знесення міських фортифікаційних споруд, на місці колишніх лісів та заліснених неужитків.

Як знавець історичних старожитностей, Б. Януш не міг оминути увагою багатих колекцій львівських музеїв (Національного ім. Митрополита Андрея Шептицького, НТШ, Ставропігійського братства, Любомирських, Природничого ім. Дідушицьких, Міського промислового, ім. короля Яна III Собеського, Владислава Лозинського, архієпископального ім. Яна Длугоша, галереї портретів ректорів Львівського університету та ін.), бібліотек та архівів, висвітливши історію їх заснування та біжучий стан на момент написання путівника. Наприклад, музей НТШ складався з п'яти збірок — археологічної, етнографічної, церковних старожитностей, автогра-

фів та картин, а галерея портретів ректорів Львівського університету в актовій залі налічувала 47 полотен. Серед них — зображення А. Ангеловича, Ф. Ліске, Ф. Нейгаузера, Г. Яхимовича.

У рукописному путівнику Б. Януша [18, арк. 159, 172, 184] фігурують три окремі інформаційні блоки, що стосуються різнопланових збірок Оссолінеуму. Перший з них присвячений музейній колекції Музею ім. Любомирських. Станом на 1919 р. вона охоплювала 3 тис. аркушів графіки, 1 тис. картин, 800 одиниць зброї, 3 тис. старожитностей та музейних предметів (музеаліїв), до 20 тис. монет. Автор детально описує предметне наповнення музейних залів — в сінях (гіпсова копія Збруцького Світовида, останки іконостасу із каплиці Трьох Святителів Волоської церкви, гармати часів польсько-шведських воєн, археологічні знахідки з Високого замку та глиняний посуд з різних місцевостей Галичини); в другій залі (галерея портретів, серед них — графа В. Тишкевича, прадіда українського дипломата Михайла Тишкевича); археологічного кабінету (нечисленні, але цінні доісторичні знахідки переважно з української частини Галичини, серед них — знахідки А. Шнайдера, портрет князя Лева — копія картини Луки Долинського); в третій залі (портрети К. Корнякта та Б. Хмельницького); у четвертій залі (портрети, автографи та ілюстровані рукописи); в п'ятій залі (збірка зброї); у шостій залі (старовинні ікони, медалі, гемми, особисті речі відомих осіб); в кабінеті графіки (30 тис. одиниць зберігання); в кабінеті нумізматики (20 тис. античних, середньовічних та новочасних монет). Портретна галерея Музею ім. Любомирських вміщувала 1100 картин та 500 скульптур польських, італійських, французьких, нідерландських та німецьких майстрів (наводився їх детальний перелік). Книжкова збірка фундації Оссолінських володіла великим масивом друкованих видань — унікатами та дублетами (20 тис.), мапами, рукописами (4 тис.), оригінальними грамотами, автографами (3 тис.), листами (2 тис.). Найціннішими надбаннями були рукописні примірники Біблії, Псалтиря, Зільників, мшали, синодальні статuti (статут Ляське на пергаменті), конституції, твори Меховіта, літопис Мартина Бельського, книги Миколая Рея, Лукаша Гурницького та ін.

Щодо архівних колекцій, Януш стисло описує надбання 12 архівних установ Львова — греко-католицької Консисторії, церкви св. Параскеви

¹ Конфесійно вірменська громада поділялась на католиків та православних.

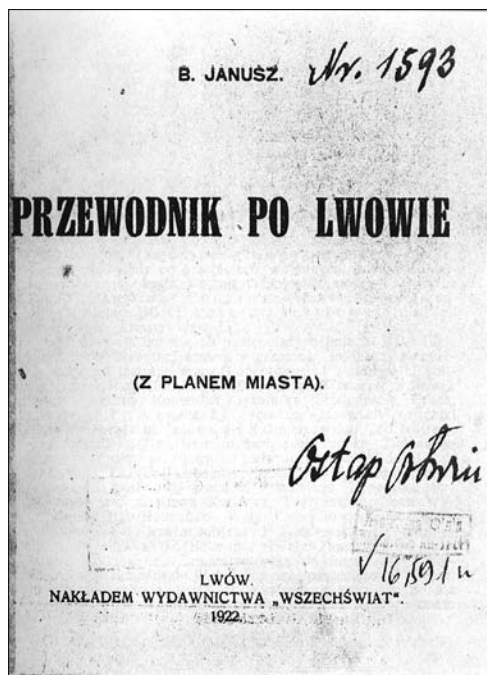
² Поширеніша назва — Кайзервальд. Тут Б. Януш здійснив спробу творення української топонімічної традиції.

П'ятниці, римо-католицької Консисторії, Вірменської Консисторії, актів гродських і земських, міського архіву в Ратуші, Намісництва, Дирекції Скарбу, Крайового кадастру, Шляхетського архіву при Крайовому уряді, університетського та військового.

Путівник Б. Януша, очевидно, залишився в рукописі у зв'язку з несприятливою політичною ситуацією — поразкою українських визвольних змагань 1918—1919 років (великою мірою внаслідок не українського характеру Львова) й зберігся в анналах львівської путівниківіани, а сьогодні заслуговує на вдячну увагу нащадків.

Через три роки (1922) вийшов у світ невеликий, але змістовний «Путівник Львовом» (іл. 5) [19] Б. Януша. Невеликий за обсягом (72 с.) і вдвічі менший від рукописного варіанту, путівник довідникового типу й кишенькового формату ставив перед собою іншу мету — подати здебільшого практичну і стислу інформацію для мешканців та гостей міста. Він складався з шести розділів, що містили практичні підказки про: рух транспорту, готелі, ресторани, банки, театри, урядові та публічні інституції (серед них вперше адреси представництв щорічних міжнародних виставок — Східних торгів у Львові з 1921 р.); лапідарний історичний нарис; пам'ятки мистецтва і архітектури (основна частина); парки; цвинтарі; музеї, галереї, бібліотеки, архіви з коротким оглядом їх колекцій. У книжці відсутні ілюстрації, за винятком графічного герба Львова на обкладинці з написом *Semper Fidelis*, що корелюється з актуальними на той час історичними реаліями відновлення Польської держави.

Стислий нарис під назвою «З історії міста» охоплює період з часу його заснування князем Львом, датований тодішньою історіографією 1250 роком (традиція датування йшла від праці Фредеріка Паппе) [20, s. 14], аж до сучасних йому реалій початку 1920-х рр., які згадуються окремими мазками. Акцентується на автохтонності українських першопоселенців міста, а також згадується про пізніше заселення його німцями, вірменами, татарами, караїмами, євреями, угорцями, які з часів Середньовіччя залишили по собі сліди у Львові: «По німцях з давніх часів залишилася пам'ятка у вигляді костелу Марії Сніжної, по караїмах — вулиця Караїмська під Замком, по вірменах — катедра їх теперішня, по угорцях — костел св. Яна Хрестителя монастиря угорських домініканців, по євреях — старожитній цвинтар біля

Іл. 5. Титульний аркуш «Путівника Львовом» Б. Януша. Львів, 1922 р.

їхнього шпиталю, а по татарах — звістка про існування їхнього цвинтаря десь під Замком» [19, s. 10—11]. Історик сконденсовано та ємко показує місце та роль кожної з середньовічних львівських «націй» (німців, італійців, шотландців, вірмен, греків, угорців, євреїв, поляків, українців), які творили строка-ту національну мозаїку й в результаті витворили цікавий тип львів'янина, що виділявся серед міських мешканців довоєнної Польщі: «Існуюча національна мозаїка сформувала тип львів'янина — законслухняного, кмітливого, спритного, зосередженого на майбутньому, непоширеного серед слов'ян. Це знайшло свій вияв і в зовнішньому вигляді, фізичному типі городян: славились своєю красою і славляться донині львів'янки. Львів'янин вирізнявся серед мешканців всієї Польщі. Не дивно тому, що львівське міщанство мало не прирівнювалось до шляхетства, а загалом були нерідкі випадки шлюбів дочок патриціїв з синами відомих шляхетських родин» [19, s. 12].

Основна частина путівника Б. Януша присвячена опису пам'яток мистецтва і архітектури Львова, які, за його словами, перебували поза тогочасним суспільним розумінням і лише зусиллями попередників — А. Шнайдера, С. Кунаевича, В. Лозинського, Ф. Яворського, В. Жили, Ю. Пйотровського було відкрито для сучасників вартість історичного середовища міста та його архітектурних пам'яток. Серед них

особливої уваги заслуговують давні кам'яниці площі Ринок, Латинська та Вірменська катедри, Домініканський костел, Королівський та Міський арсенали, Порохова вежа, Успенська церква, вежа Корнякта, костел єзуїтів, Преображенська церква, Міський театр, готель «Жорж», синагога «Золота Роза», костел св. Антонія, церква свв. Петра і Павла, університет, Цитадель, костел Марії Сніжної, Старий Ринок, церкви св. Онуфрія, Святого Духа та св. Параскеви-П'ятниці, архікатедра св. Юра та ін. Прикметно, що автор, описуючи усі наявні у місті історичні пам'ятки (з різними національними барвами) і приділяючи серед них чималу увагу українським, все ж не акцентує етнічну та конфесійну їх належність, спеціально не виділяє українських об'єктів, а згідно з засадами толерантності, що пізніше отримали назву мультикультурності, подає інформацію у загальному історичному та урбаністичному ключі.

Серед значніших львівських культурних осередків автор путівника згадує Музей ім. Любомирських (в приміщенні Оссолінеуму), Національний музей ім. короля Яна III, музеї ім. В. Лозинського та ім. Дідушицьких, Міський промисловий музей, Міську картинну галерею, Музей НТШ, Національний музей ім. Митрополита Андрея Шептицького.

Представлено у путівнику і колекції львівських архівів — Актів гродських і земських, Державного архіву при колишньому Намісництві, архіву Крайової дирекції Скарбу, Архіву Крайового кадастру та міського архіву в приміщенні Ратуші.

У розділі «Цвинтарі» Януш перелічує визначних українських діячів, похованих на Личакові (М. Шашкевич, А. Петрушевич, І. Франко, О. Огоновський, В. Барвінський, І. Шараневич та ін.).

Знана дослідниця Львова Луція Харевич, сучасниця Януша, відгукнулась про його путівник 1922 р. як докладно опрацьований текст, що дає привід назвати його автора знавцем Львова [21, с. 160]. Сучасний український історик Іван Сварник слушно характеризує путівник Б. Януша як «неперевершений за глибиною і стислістю» [14, с. 113].

Висновки. Рукописний путівник Б. Януша 1919 р. репрезентує українську візію Львова. У ньому Львів представлено як давнє українське місто, у якому самі українці, хоча й відіграли в історії немало роль, мають потребу постійної самоідентифікації, оскільки перебувають на другорядному становищі, але все

ж чималими зусиллями творять свою економіку та культуру. Януш концентрує увагу на, незаслужено применшуваних, українських артефактах Львова та їх національному звучанні, тому його путівник знайомить зацікавленого читача з українськими установами та громадськими організаціями Львова, що показують його українське обличчя. Особлива увага відлена історичному осередку українства у місті — вулиці Руській з Волоською церквою, архікатедральному собору св. Юра, церквам Святого Духа, свв. Петра і Павла, Преображення Господнього, національним товариствам та підприємствам — «Сільський Господар», «Труд», «Крайовий союз ревізійний», «Крайовий союз кредитовий», «Сокільський Базар», банк «Дністер», «Земельний банк», «Народна Торговля», «Достава». На сторінках цього путівника знайшла відображення українська версія трактування знакових історичних подій, зокрема ще зовсім темпорально свіжих визвольних змагань українського народу за незалежність 1918—1919 років, а також архітектурне обличчя міста.

Путівник Б. Януша 1922 р. довідникового типу й кишенькового формату ставив перед собою зовсім іншу мету — подати здебільшого практичну і стислу інформацію для мешканців та гостей міста. В історичному викладі сконденсовано та емко показано місце та роль кожної з середньовічних львівських «націй» (німців, італійців, шотландців, вірмен, греків, угорців, євреїв, поляків, українців), які творили строкату національну мозаїку. Описуючи усі наявні у місті історичні пам'ятки і приділяючи серед них чималу увагу українським, автор все ж не акцентує на їх етнічній та конфесійній належності, спеціально не виділяє українських об'єктів, а подає інформацію у загальному історичному та урбаністичному контексті.

У путівниках Януша тісно перепліталися науково-популярний, ідеологічний та рекламний дискурси. Путівники мають особливу прагматику, в якій декларується об'єктивність та вичерпний характер поданої інформації. Проте звернення до історії дозволяє автору відбирати та компоновати факти так, щоб одночасно показати свою позицію і відповісти на очікування читачів. Тобто, путівники демонструють високий ступінь амбівалентності: з одного боку, у них знайшла відображення історична та культурна специфіка міста, його культурний портрет у певний період існування, а з другого, самі путівники форму-

вали у своїх читачів певний образ Львова з різним світоглядно-ідеологічним навантаженням, тобто брали участь у створенні міфу міста.

1. Tragiczna śmierć uczonego lwowskiego. *Wiek Nowy*. Lwów, 1930. 6 listopada. № 8816. S. 6.
2. Tragiczne samobójstwo uczonego. *Lwowski Kurjer Poranny* Lwów, 1930. 6 listopada. № 332. S. 2.
3. Burchard H. Janusz Bohdan. *Polski Słownik Biograficzny*. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1964. T. X/4. Zesz. 47. S. 587.
4. Крип'якевич І. Богдан Януш: (посмертна згадка). *Діло*. Львів, 1930. 7 листоп. Чис. 249. С. 4.
5. Мовна М. *Путівники Львовом (друга половина ХІХ — початок ХХІ століть): історико-культурологічне дослідження*. Львів, 2014. 232 с.
6. Шах С. *Львів — місто моєї молодості: спомин присвячений Тіням забутих Львов'ян*. Львів, 2006. Ч. 1—2. 207 с.
7. Засідання секцій. *Хроніка Наукового Товариства імені Шевченка у Львові. Справозданє за місяці: вересень-грудень*. Львів, 1907. Вип. 4. Чис. 32. С. 9.
8. Петегрич В.М. Доля археологічної колекції музею НТШ. *Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка: книги і люди: матеріали до круглого столу*. Упоряд. Л.І. Ільницька; ЛНБ ім. В. Стефаника. Львів, 1996. С. 59—67.
9. Janusz B. Z ruskich muzeów we Lwowie. *Muzeum Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki. Na ziemi naszej*. Lwów, 1909. Sierpień. № 17. S. 3—5.
10. Kurs przewodników po Lwowie. *Wywiad Codzienny*. Lwów, 1926. 23 listopada. № 29. S. 7.
11. Janusz Bohdan. [Рецензія]. *Ziemia*. Warszawa, 1914. 7 lutego. № 7. S. 94—95.
12. Janusz Bohdan. *Nauka. Wywiad Codzienny*. Lwów, 1926. 23 listopada. № 29. S. 7.
13. Janusz Bohdan. *Encyklopedia Kresów*. Kraków, 2005. S. 165.
14. Сварник І. Богдан Януш: історик, консерватор доісторичних пам'яток Східної Галичини. *Пам'ятки України*. Київ, 2006. № 3/4. С. 111—115.
15. Голубець М. Над могилою Богдана Януша: (пращальна промова). *Діло*. Львів, 1930. 11 листоп. Чис. 251. С. 4.
16. Ś. p. Bohdan Janusz. *Z otchłani wieków*. Warszawa; Poznań, 1931. Styczeń; Luty. Zesz. 1. S. 13.
17. Лемко І., Михалик В., Бегляров Г. *1243 вулиці Львова (1939—2009)*. Львів: Априорі, 2009. 528 с.
18. Карпович Василь. Провідник по Львові: Рукопис. *ЦДДА України у Львові*. Ф. 309 (НТШ). Оп. 1. Спр. 1418. 211 арк.
19. Janusz B. *Przewodnik po Lwowie*. Lwów: Nakł. wyd-wa «Wszecławiat», 1922. 72 s.
20. Pappe F. *Historia miasta Lwowa w zarysie*. Lwów, 1894. 214 s.
21. Charewiczowa Ł. *Historiografia i miłośnictwo Lwowa*. Lwów: Nakł. T-wa miłośników przeszłości Lwowa, 1938. 291 s.

REFERENCES

- (1930, 6 November). The tragic death of a Lviv scholar. *Wiek Nowy*, 8816, 6 [in Polish].
- (1930, 6 November). The tragic suicide of a scientist. *Lwowski Kurjer Poranny*, 332, 2 [in Polish].
- Burchard, H. (1964). Janusz Bohdan. *Polish Biographical Dictionary*, 47 (Vol. X/4, p. 587). Wrocław; Warsaw; Krakow [in Polish].
- Крып'якевич, І. (1930, 7 November). Bohdan Janusz: (posthumous mention). *Dilo*, 249, 4 [in Ukrainian].
- Мовна, М. (2014). *Guidebooks to Lviv (second half of the 19th — beginning of the 21st centuries): historical and cultural study*. Lviv [in Ukrainian].
- Shah, S. (2006). *Lviv — the city of my youth: a memory dedicated to the Shadows of forgotten Lviv residents (Part 1—2)*. Lviv [in Ukrainian].
- (1907). Meetings of sections. *Chronicle of the Shevchenko Scientific Society in Lviv. Report for the months: September-December (Issue 4 (32), p. 9)*. Lviv [in Ukrainian].
- Petegyrych, V.M., & Ilnytska, L.I. (Ed.). (1996). The fate of the archaeological collection of the Museum of the National Academy of Sciences. *Library of the Scientific Society named after Shevchenko: books and people: materials for the round table* (Pp. 59—67). LNB named after V. Stefanyka [in Ukrainian].
- Janusz, B. (1909). From Russian museums in Lviv. *Museum of the Scientific Society of Shevchenko. Na ziemi naszej*, 17, 3—5 [in Polish].
- (1926, 23 November). Guide course in Lviv. *Wywiad Codzienny*, 29, 7 [in Polish].
- Janusz, Bohdan. (1914, February 7). Review. *Ziemia*, 7, 94—95 [in Polish].
- Janusz, Bohdan. (1926, November 23). Science. *Wywiad Codzienny*, 29, 7 [in Polish].
- [2005]. Janusz Bohdan. *Encyclopedia of the Borderlands* (P. 165). Krakow [in Polish].
- Svarnyk, I. (2006). Bohdan Janusz: historian, conservator of prehistoric monuments of Eastern Galicia. *Sights of Ukraine*, 3/4, 111—115 [in Ukrainian].
- Golubets, M. (1930, 11 November). Over the grave of Bohdan Janusz: (farewell speech). *Dilo*, 251, 4 [in Ukrainian].
- (1931, January-February). S. Mr. Bohdan Janusz. *Z otchłani wieków*, 1, 13 [in Polish].
- Lemko, I., Mykhalyk, V., & Beglyarov, G. (2009). *1243 Lviv Street (1939—2009)*. Lviv [in Ukrainian].
- Karpovych, Vasyl. Guide to Lviv dates 1919, Lviv. *Center State Archive of Ukraine in Lviv*. F. 309 (NTSh). Op. 1. File 1418 [in Ukrainian].
- Janusz, B. (1922). *Guide to Lviv*. Lviv [in Ukrainian].
- Pappe, F. (1894). *Outline history of the city of Lviv*. Lviv [in Ukrainian].
- Charewiczowa, L. (1938). *Historiography and love of Lviv*. Lviv [in Ukrainian].